

Dva v jednom: novela geologického a horního zákona

Pravděpodobně 12. dubna bude Poslanecká sněmovna hlasovat o novele geologického zákona, ke které je rovněž připojena tzv. malá novela zákona horního. Hnutí DUHA, stejně jako řada měst a obcí, změnu obou právních předpisů prosazovalo již několik let. Mají především upravit podmínky pro geologický průzkum, zamezit dalším soudním sporům mezi samosprávami a státem a napravit několik chyb, které umožňují obcházení zákona.

Geologický zákon

Tzv. geologický zákon (správněji zákon o geologických pracích) reguluje provádění geologických prací - širokého spektra činností od průzkumu podloží pro potřeby stavby mostu, přes studie podzemních vod, vědecký výzkum zemské kůry či geologických jevů až po komerční vyhledávání a detailní průzkum ložisek nerostných surovin. Podobně rozličné jsou metody průzkumů, které zahrnují sbírání vzorků v krajině i budování rozsáhlých systémů podzemních štol.

Zákon stanoví postup při projektování, provádění a vyhodnocování geologických prací i odevzdávání výsledků státu. Určuje podrobnosti odborného osvědčení nezbyt-

ného k provádění geologických prací. Popisuje způsob udělování povolení, platnost průzkumného území i poplatky, stanoví podmínky vztahu mezi průzkumnou společností a případným majitelem soukromého pozemku.

Hlavní změny v geologickém zákoně

Účast obcí na povolování geologických průzkumů (§§ 4, 4a, 4b): zvláštní povolení je nezbytné pouze na komerční průzkumy nerostů, nikoli třeba na inženýrskogeologické či hydrogeologické práce nebo vědecký výzkum. Každoročně je v celé republice povoleno několik desítek průzkumů. Například ke konci listopadu 1999 byla v platnosti povolení na 50 průzkumných území [1]. V letech 1992-97 byla vydána povolení k průzkumu ložisek zlata na celkem 16 územích [2].

Otázka, zda obce mají právo být účastníkem správního řízení, ve kterém se geologický průzkum povoluje, byla několik let předmětem sporů. Ty nakonec vyústily v několik soudních procesů mezi obcemi a státem, ve kterých Vrchní soud dal za pravdu samosprávám [3].

Ministerstvo životního prostředí se nyní v praxi řídí tímto rozhodnutím. Obce jsou tedy účastníkem řízení, což jim dává větší

práva (například nahlížet do spisu a odvolat se), nemají ovšem právo veta. Postup MŽP je ale dobrovolný. Není jednoznačně zakotven v právním řádu a ve vzduchu proto neustále visí hrozba dalších soudních sporů mezi obcemi a státem. Novela zákona by tento problém měla vyřešit a obce s konečnou platností určit za normální účastníky řízení.

Vstup průzkumné společnosti na soukromé pozemky (§ 14, odst. b): geologický zákon v současnosti velmi benevolentně umožňuje průzkumným či těžebním společnostem žádat od okresního úřadu povolení vstupu na soukromé pozemky za účelem komerčního geologického průzkumu, pokud se nedohodnou s majitelem. Toto ustanovení je neúnosné. Rovněž zde hrozí soudní spory. Novela má tento problém napravit.

Zrušení průzkumného území při porušování zákona (§ 21): zákon dnes umožňuje v některých, velmi specifických situacích geologický průzkum zastavit. Musí ale dojít k porušení právě této právní normy - což se stává jen vzácně -, nikoli jiných předpisů. Nelze tedy řešit ani takové mimořádné situace, jako je opakované porušování ekologických zákonů. Dodatečně udělované pokuty přitom nejsou účinné. Novela by tento problém měla řešit a příslušný paragraf rozšířit také na předpisy vydávané k ochraně životního prostředí a veřejného zdraví.

Horní zákon

Zemanův kabinet připravuje rozsáhlou novelu horního zákona. Její věcný záměr by měl být dokončen na podzim, platnost se podle plánu legislativních prací vlády očekává v roce 2002.

V zákoně je ale několik drobných, ale významných chyb, které vyžadují urgentní nápravu. Není možné s nimi čekat další dva roky. Proto je součástí změny geolo-

Kašperské Hory: § 21 nefunguje

Potřebu změny tohoto bodu geologického zákona dobře ukazuje případ Kašperských Hor, detailně analyzovaný ve studii Hnutí DUHA z května 1999 [4].

TVX Bohemia důlní, která zde prováděla průzkum ložiska zlata, v Kašperských Horách několik let systematicky překračovala český právní řád: bez souhlasu majitele pracovala na cizích pozemcích, ignorovala platná rozhodnutí státní správy i soudu, vztyčila černé stavby, vypouštěla ropné látky v bezprostředním sousedství přírodní rezervace, kde rovněž buldozerem rozjezdila zákonem chráněné rostliny, v jiné rezervaci poškodila zeleň.

Oprávnění k průzkumu se nakonec podařilo odejmout až díky komplikované obezličce. Jeho povolení totiž shodou okolností obsahovalo bod, který výslovně hovořil o tom, že musí být dodržována majetková práva. Ministerstvo využilo skutečnosti, že povolení je vydáváno na základě geologického zákona, a povolení odhalilo s tím, že překročením podmínek povolení byl překročen také samotný zákon. Právně je tento postup zcela v pořádku, ale nebylo by možné jej použít, nebýt této náhody.

gického zákona rovněž tzv. malá novela zákona horního.

Obcházení povinnosti předat dokumentaci k odpisu zásob (§ 14b odst. 2): na některých místech České republiky existují desítky let staré, zbytečně naddimenzované dobývací prostory. Často způsobují značné problémy v regionech. Například ve středočeské obci Mořina nedaleko Karlštejna stavební uzávěra léta bránila normálnímu rozvoji.

Vše může vyřešit odpis příslušných zásob nerostů, které jsou majetkem státu. Horní zákon již nyní ukládá těžebním společnostem předat k odpisu nezbytnou dokumentaci, nestanoví však lhůty ani sankce. Firmy toho často zneužívají a svými obstrukcemi celý proces zablokují. Novela má tento problém vyřešit. Nevytváří žádnou novou povinnost, pouze zabrání svévolnému porušování zákona.

Ročně je posuzováno okolo 50 návrhů na odpis, ze kterých jen přibližně desetina bývá motivována výhradně ekologickými důvody. Z návrhů, které se týkají ložisek, kde probíhá těžba, výraznou většinu podávají samotné těžební společnosti. Jinak by totiž byly nuceny těžit i tam, kde se to ekonomicky nevyplatí.

Čertovy schody: zablokovaný odpis zásob

Na Čertových schodech v chráněné krajinné oblasti Český kras byly před lety vedle sebe vyhlášeny rozsáhlé dobývací prostory pro těžbu vápence, Suchomasty I a Koněprusy. Dohromady zabírají asi čtyři čtvereční kilometry. Jejich součástí jsou tři přírodní rezervace (PR Kobyla, NPP Kotýz, NPP Zlatý kůň), kde se podle zákona beztak těžit nesmí, včetně populárních Koněpruských jeskyní.

Ministerstvo životního prostředí od roku 1995 usilovalo o provedení odpisu těchto zásob. Neúspěšně. Třikrát požadovalo vydání dokumentace, těžební společnost však odmítla zákon respektovat. Svými obstrukcemi zablokovala i návrh ministerstva z konce roku 1999, aby byl odpis proveden alespoň v nejcennějších přírodních lokalitách, které dohromady zabírají méně než 5% dobývacích prostorů. Neodpovídá na dopisy a odmítá o této věci komunikovat s okolními obcemi či s novináři.

Podobně Mostecká uhelná společnost překazila dva pokusy okresního úřadu Most odepsat zásoby hnědého uhlí pod obcí Horní Jiřetín, které leží za tzv. územními ekologickými limity a nemají proto být vůbec těženy, obstrukce společnosti Beron se zase podepsaly na zdržení pokusů o odpis zásob ložiska čediče na kopci Tlustec.

Vyloučení kyanidového loužení při těžbě zlata (pozměňovací návrh k § 30 odst. 2): návrh, který prosazuje Hnutí DUHA a předkládají poslanci Libor Ambrozek (KDU-ČSL), Vlastimil Aubrecht (ČSSD) a Jan Bláha (ČSSD), má vyloučit používání kyanidového loužení při těžbě zlata. Bezprostředně reaguje na nedávný masivní únik kyanidů v Rumunsku. Tato mimořádně riziková technologie ale

podobné závažné havárie způsobuje pravidelně. Její další rozšiřování je neúnosné. Hnutí DUHA k návrhu a jeho důvodům vydalo samostatný informační list.

Poplatky za dobývání výhradních ložisek nevyhrazených nerostů (§ 32 odst. 2): těžební společnosti platí za dobývání těch ložisek, která jsou vlastnictvím státu, poplatky jako podíl majiteli.

Hnutí DUHA je přesvědčeno, že celá soustava poplatků z těžby musí projít zásadní reformou, aby stimulovaly šetrné využívání nerostů a spotřebu druhotných surovin. V tuto chvíli však musí být urychleně napravena chybná právní formulace, která způsobila, že z některých ložisek těžební společnosti poplatky vůbec neplatí.

Stát tak zdarma rozdává své vlastnictví důlním společnostem. Od roku 1992, kdy byl tento poplatek zaveden, přišly veřejné rozpočty podle kalkulací Hnutí DUHA o 781 miliónů korun [5]. Zároveň jsou ekonomicky diskriminovány ty firmy, které platit musí.

Ministerstvo průmyslu a obchodu má již od roku 1998 připravenou novou vyhlášku, která by problém vyřešila, musí však čekat na změnu horního zákona.

Oddělení rezervy na sanace a rekultivace od konkursní podstaty (§ 37a odst. 4): těžební společnost má ze zákona povinnost po dobu provozu dolu nebo lomu vytvářet fond, ze kterého financuje pozdější sanace a rekultivace. Podobně například provozovatelé jaderných elektráren podle atomového zákona ukládají prostředky na uložení radioaktivního odpadu. Předpisy rovněž určují konkrétní částky, které má firma ukládat.

Chyba při přípravě horního zákona však způsobila, že při bankrotu takové firmy se fond ztratí. Rezerva se vytváří pouze účetně a může proto být k dispozici jen teoreticky. Novela má stanovit povinnost oddělení těchto prostředků od konkursní podstaty.

Beron: rekultivační rezerva, která zmizí

Společnost Beron ohlásila bankrot koncem června 1998. Zůstal po ní mimo jiné otevřený lom Brniště na severočeském kopci Tlustec.

V rezervě na sanaci a rekultivaci tohoto lomu by nyní mělo být asi 1,3 miliónu korun [6]. Náklady na biologickou rekultivaci nejméně zranitelných ploch jsou odhadovány na 800.000 korun [7]. Existují proto dvě možnosti. Buď se prostředky na rekultivaci najdou ve státním rozpočtu - okolní obce je zkrátka nemají - a zaplatí ji tedy daňoví poplatníci, nebo lom zůstane nerekulturní.

Kdyby Beron musel odkládat prostředky na rekultivační fond oddělený od konkursní podstaty, tento problém by nenastal.

Další informace:

Vojtěch Kotecký, Hnutí DUHA

tel. 02-22514759, 22513859

fax 02-22518319

email vojtech.kotecky@ecn.cz

Hnutí DUHA může rovněž zajistit kontakty na zástupce obcí či místních občanských iniciativ, které se potýkají s konkrétními případy problémů, jež novela zákona řeší, nebo poskytnout podrobnější informace o těchto případech.

Poznámky:

[1] MŽP ČR: www.env.cz, 29.3.2000

[2] Průzkumy ložisek zlata v České republice, Hnutí DUHA, Praha 1997

[3] Vrchní soud v Praze: rozhodnutí, 24.2.1998, zn. 5 A 40/96-80

[4] Nelegální aktivity TVX Bohemia důlní v průzkumném území Kašperské Hory v letech 1994-1999: potenciál a limity aplikace § 21 zákona o geologických pracích, Hnutí DUHA, Brno 1999

[5] Kalkulace Hnutí DUHA vychází z návrhu novely vyhlášky č. 617/1992 Sb., připraveného ministerstvem průmyslu a obchodu v roce 1998. MPO po jeho dokončení usoudilo, že namísto dvou různých sazeb za dobývání štěrkopísků, které se měly lišit podle způsobu využití konkrétní suroviny, použije pouze jednu, univerzální. Dopusud ale nerozhodlo, jakou částku zvolí. Výpočet pracuje s nižší z původně navržených (5 Kč/t). Skutečný objem ztracených prostředků tedy nakonec může být vyšší.

[6] Obvodní báňský úřad Liberec: dopis Hnutí DUHA, 28.3.2000, č.j. 478-02/00

[7] Višňák, R.: Příroda vrchu Tlustec a návrh na její ochranu, Ms. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR, Praha 1997

Vojtěch Kotecký, březen 2000
Vydalo Hnutí DUHA.

Hnutí DUHA
Bratislavská 31
602 00 Brno
e-mail hduha@ecn.cz
www.hnutiduha.cz